

A reáljogu szegedi kéményseprők kiváltságlevele.

Szeged, november 29. (Saját tudósítónktól.) A törvényhatósági bizottság legutóbbi közgyűlésén hosszú és szenvedélyes vita támadt a kéményseprődíjak emelése körül. A vita hevében az egyik városatyja, dr. Fajka Lajos megpendítette ismét azt a már többször megpendített megoldási módot, hogy vegye a város házikezelésbe a kéményseprést éppen úgy, mint a hogyan a köztisztaságot is házilag kezeli. A kéményseprő bajok orvoslásának ez a módja meg ehösen népszerű Szegeden, éppen ezért különösnek látszik, hogy a város hatósága nem használja fel és inkább vállalja a kéményseprési díjak emelésével járó és minduntalan visszatérő kellemetlenségeket. A házikezelés kérdése ugyanis ebben az esetben nem olyan egyszerű, mint amilyennek első pillanatban látszik. A kéményseprő ipart és az ipar üzőit speciális törvények védik, amelyeknek évszázados királyi kiváltságlevelekben nyugszik a szilárd alapja. A kéményseprés joga valamikor privilégium volt. A modernizált ipartörvények körülménybázták ugyan ezt az ősi privilégiumot, de a szerzett jogokat tiszteletben tartották, sőt a legújabb ipartörvény is tiszteletben tartja, a szerzett jogok keretén kívül azonban már az iparüzés szabadságának elve uralkodik.

Szeged város törvényhatósága a város hat kéményseprő kerület közül csak négyben tölti be a kéményseprői állásokat pályázattal. A két másik kerületben ősi eőjogokkal rendelkező családok kizárólagos tulajdona 1748 óta a reáljogu kéményseprés. Az egyik kerület özv. Kittka Józsefnéé, a másik Schmidt Károlyé. Az új ipartörvény életbelépése után a hatóságok kétségbevonták a két kéményseprői jog reáljogu minőségét, magyarul azt, hogy a privilégium szabályosan is épségben jutott a jelenlegi tulajdonosok birtokába. A reáljogu kéményseprő iparüzés jogosultsága ugyanis elidegeníthetetlen magántulajdona a reáljogu kéményseprőnek, aki szabadon rendelkezik vele, törvényes utódai öröklök, eladhatja, bérbeadhatja és elajándékozhatja, szóval úgy kezelheti, mint bármilyen más ingó, vagy ingatlan magántulajdonnak. A nem reáljogu kéményseprőket a törvényhatóság választja, joguk így szorosan kapcsolódik a személyekhez, elhalálozásuk esetén pedig automatikusan megszűnik, tehát jóval kisebb értékű, mint a reáljogu.

A reáljogu szegedi kéményseprőmesterek: özv. Kittka Józsefné és Schmidt Károly éppen ezért mindent elkövettek, hogy az illetékes városi hatósággal elismertessék jogositványuk reáljogu minőségét, mert a reáljogot az új ipartörvény is érintetlenül hagyja. Megszerezték a reáljogu bizonyításhoz szükséges okmányyszerű adatokat és azok alapján beadványt intéztek a város tanácsához. A beadványhoz csatolt okma-

nyok között a legérdekesebb a budapesti kéményseprőiparrestitület terjedelmes tanulmánya, amely levezeti a szegedi reáljogu kéményseprés egész történetét. A kéményseprőiparrestitület régi céhkönyvek és céhokmányok adataiból állapította meg a tényállást. Bevezetői általánosságban ismerteti a kéményseprési privilégium történetét. A magyarroni kéményseprők 1748-ban kapták Mária Teréziától első kiváltságleveleket. Ezt később I. Ferenc újabb kiváltságlevelel erősítette meg. I. Ferenc kiváltságlevele többek között a következőket mondja:

„A Magyarhonban létező valamennyi kéményseprőmesteri jogok nemcsak a régi szokás, hanem a Mária Terézia Ő cs. és kir. Felsége által kiadott kiváltságok szerint is vásároltak lévén, azok a mestereket, ezek halála után pedig özvegyeiket s gyermekeiket, mint éperejű szerzemény, tulajdonkép illelik.”

Ebből tehát nyilvánvaló, hogy a kiváltsággal a tulajdonos, mint saját tulajdonával szabadon rendelkezhetett és rendelkezhetik most is.

A budapesti iparrestitület megállapítja azt is, hogy a szegedi kéményseprőkerület — abban az időben az egész város, sőt a város környéke is egy kéményseprőkerület volt — a budai kiváltságos céhhez tartozott. A budai kiváltságos kéményseprőcéh legrégibb német nyelvű mesterkönyvének 37. oldalán szerepel először a szegedi kéményseprő kerület. A mesterkönyv itt azt mondja, hogy Anton Contrast von Szegedin 1748 november 17-én a kiváltságilag megállapított 30 forintot mesterjárulék címén befizette. Ugyanitt olvasható az is, hogy Contrast József, minden bizonnyal Contrast Antal fia, 1781-ben szintén befizette a mesterjárulékot. Contrast József fia szintén József volt, akit 15 forint ellenében mint mestert befogadták a céh kebelébe. A céhkönyv 70. oldalán a szegedi kéményseprő neve bukkan fel, Catello Bernáté, aki a aváji Brienből származott Szegedre és a céh felvette a szegedi mesterek helyére, tekintettel arra, hogy Contrast József özvegyét vette feleségül és 1766 június 1-én befizette a 15 forint céhjárulékot. Catello Bernát tehát *hozományképen kapta feleségétől a kéményseprési privilégiumot*. Catello Bernát halála után a privilégium ismét visszakerült a Contrastok kezébe, amennyiben 1781 június 18-án Contrast József — a harmadik — lett a szegedi kiváltságos mester, még pedig mint apjának törvényes örököse. Utána még két József következett, az egyik 1816-ban, a másik 1847-ben jutott a reáljogu birtokába.

Az utolsó Contrast József halála után özvegye örökölte a privilégiumot. Az utolsó Contrast József már magyarosan, Kontrasztinak írta a nevét. Az első kiváltságos mester, Anton Contrast, Olaszországból jött Szegedre.

Az utolsó Contrast — Kontraszt József felesége, Maier Teréz Kittka Józsefhez ment másodszor férjhez és így a privilégium Maier Teréz halála után Kittka József tulajdonába került. Kittka József másodszor is megnősült, de özvegyen hagyta feleségét. A Mária Teréziától kapott privilégium így özvegy Kittka Józsefné tulajdonába került.

A város tanácsa a bemutatott okmányok alapján elismerte jogositványának reáljogu minőségét. Özvegy Kittka Józsefné jogositványát már át is ruházta fiára, Kittka Józsefre.

A másik reáljogu kéményseprő Schmidt Károly hasonló okmányok alapján, hasonló kérelemmel fordult a tanácshoz. Ez a jogositvány is a Contrast-féle törzsjogból származik. Apósa, Jég József ugyanis ezt a jogot gyakorolta, Kontraszt József életében, mint a jog életfogytiglani bérítője — 700 forint évi bért fizetett érte — halála után pedig örököse volt a jognak. A kiváltságlevelek ugyanis megengedték a törzsjog felosztását és kimondták, hogy a leányjogok is úgy tekintendők, mint maga a törzsjog. Jég József (a régi írásként Josef Jegg) egy ilyen leányjogot örökölt az utolsó Kontraszt Józseftől.

A tanács ennek a jogositványnak is elismerte reáljogu minőségét.

Abban az esetben tehát, ha a város házikezelésbe venné a kéményseprést, ezt a két reáljogu jogositványt meg kellene váltania. Mivel pedig örökölni magántulajdon kisajátításáról lenne ebben az esetben szó, a megváltás kissé drága mulatság lenne. Ezért nem ragadja meg a tanács a házikezelési megoldás radikális lehetőségét.

Magyar László.

A PARK-KÁVÉHÁZBAN

(a színházzal szemben)

MINDEN ESTE
KOLOZSVÁRI PUSKÁS OTILIA
művész női zenekara muzsikál.

BELÉPŐ DÍJ NINCS!
RENDES KÁVÉHÁZI ÁRAK!

Reggeli kávé 4000, vajjal és tojással 8500 K

905

Legszebb, legolcsóbb

karácsonyi ajándékok,

órák, ékszerek, ridikülök, cigarettaszelen-
cék, fali és ébresztőórák, gramofon, lemez, öngyújtó, zseblámpa stb. nagy választékban kaphatók:

TÓTH órásnál, Kölcsey-utca 7. sz.

Tört arany, ezüst beváltás.

Nagy javítóműhely.

787

Szeged és a nemesi felkelés.

Írta: Székudvari Imre.

IV.

Nem nagy lehetett azonban a városi tanács bizodalma az önként jelentkezésben, mert arra az esetre is határozott „ha ily hosszas feltételekre sem jelentenek magokat az ifjak.” Megbizák az Alsóvár sra Kernyi Sándor, a Felsővárosra Dugonits Ádám, a Patánkra Pálffy József tanácsbelieket, hogy a több gyermekű apákat írják össze s jegyzéküket a tanácshoz nyújtsák be. E több gyermekesek családjából akarták szükség esetén pótolni az önként jelentkezőket.

Dugonits Ádám megbízást kapott arra is, hogy a nem nemesi honoratiorokat, postamestereket és egyéb kamarális tisztségeket minél előbb írja össze, nehogy, mint legutóbb is történt, a vármegye részéről ir ssak össze s a megye subsidiumának pótlásához járuljanak hozzá.

A polgármesternek meghagyták, hogy a megajánlott 100 főnyi katonaság ruházatának anyagáról gondoskodjék.

A követek visszamentek Szegvárra, hogy jelentést tegyenek a főispánnak a város határozatáról. Gróf Brunszky főispán azonnal fogadta őket s nem csak megnyugvását, de különös tetszését is kifejtette a követek előtt. A főispáni fogadtatást Müller Sebestyén azonnal közölte a tanáccsal. A szeptember 24-i tanácsülés úgy találta, hogy a főispán tetszése a városnak díszére szolgál s örök emlékezet okáért jegyző-

könyvbe foglaltatja.

Hiába volt azonban a sok kedvezménnyel való biztatás, az ifjuság nem igen jelentkezett. Nem is igen konsztálta a tanács, hogy ez a városnak díszére szolgálna. A megajánlott száz embernek pedig fegyverbe kellett állania. A szeptember 24-i tanácsülésen a polgármester bejelentette, hogy az nap, „hogy a felállásra ajánlott 100 katonák annál hamarabb és jobb móddal összeszereztessenek, egyszersmind az ifjuságnak nagyobb ösztön adasson, verbung, vagyis u cún muzikaszó közt leendő katonafogadás állott fel.” Két helyen is folyt a verbung; az egyiket Vrabel János vigyázó komiszárus, a másikat a város strázsamestere, Miskolczy József vezette. Naponkinti költségeikre fejenként 10 forintot utalványozott a tanács.

Előndelte a tanács, hogy a már említett kedvezmények írásba foglalva a templomok ajtajára függesztessenek, a három templom plébánosát pedig felkérték, hogy e hirdeményt a szöszekről is o vassák fel a nép előtt.

Ezen a tanácsülésen számoltak be az első hozományról, melyet Szeged város polgára a „tetemes költség pótlására” te t. Kovács György, a vásári javadalmak árendása személyesen jelent meg a gyűlésen, 100 Rh. forintot tett a tanács asztalára az insurrectio költségeire. „Mely maga megkülönböztetésért a nemes tanácstól megdícsértetett.”

De megjelent ezen a tanácsülésen az első önként jelentkező is. Igaz, hogy nem volt az

illető városi polgár, csak olyan minden szépet lelkesedő „iskolai” végző ifjú.” De hát ezt is örömmel kellett fogadni, ha már a föld népe nem nagyon igyekezett. Pedig bizony azokból a pontokból, melyek a kedvezményeket tartalmazták, a szegény diák nem sokat találhatott magára nézve hasznosnak. De úgy érezte, hogy neki vannak kötelességei s ha az alvó nép el is feledkezik a maga kötelességéről, ő teljesíteni akarja azt. Bizony nincs magyarul hangzó neve a diáknak: Leutner Ignácnak hívták. Igazán olyan mindenért lelkesedő diák lehetett, aki még azt is hitte, hogy csak akkor állhat be önként, ha „magát a tanács partfogása alá ajánlja.” Kérését a város „örömmel” teljesítette s elhározták, hogy tiszti grádusra ajánlja a vármegyének.

A két örömhír mellett azonban az első kellemetlenséget is le kellett tárgyalni. Sérelem érte a várost a megye részéről. De hiába tiltakozott a tanács a köve ek jelentése után a megye határozata ellen, mert dacára a szépen kifejtett tiltakozásnak, a megye mégis csak keresztül vitte akaratát. Dugonits Ádám felháborodással jelentette, hogy a megye a nem nemes honoratiorokat már össze is íratta a saját részre történő adóztatás miatt. De talán még nagyobb volt a főlháborodás azon, hogy a honoratiorok tiltakozás helyett kijelentették, hogy inkább a megyének fizetik a segédelmet, mint a városnak. Ha valaki fizetni nem akar, az még könnyen érthető, de ha két fél közül a hozzá távolabb esőt akarja ezzel a fizetéssel